

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Liber sextus Decretalium

Bonifatius <VIII., Papst>

[Basel], 10. Dez. 1477

De rerum permutatione

[urn:nbn:de:bsz:31-321569](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-321569)

Nō modicū ad modicū t̄p̄us p̄nt̄ vocari in p̄nōs
v̄l defensores q̄ t̄ūc in modico t̄p̄e nō ē piculū. ff. d̄ iud.
si debitori. Pōt̄ aut̄ dici modicū t̄p̄us. ij. r̄. annos. vel fm̄
guil. et gar. relinquitur iudicis arbitrio ex q̄ h̄ nō deter
minat̄ inspecto statu eccl̄ie et iminēt̄i piculo et aditōne
plonaz. vt. s. de offi. deleg. de causis. ff. de iure. de. l. i.
m. fi.

Juramēti. n̄ em̄
d̄ esse vinculū inq̄
tatis. s. de iuriut. c.
i. cum conco. r̄.

Secutū. ij. de re
iut. accessorium. cum
suis conco. r̄.

Prescribendi.
C. de agri. et cō. q̄z
admodū in fi. li. ij.
et ē hoc speciale cū
alias ex mutui oīra
cū transferatur do
minū et minus iust̄
titulus det causaz p̄
scribendi. et de hoc
nota de prescrip. si
diligenti. ff. d̄ dolo
elegāter. et. C. de
suffra. l. vna.

Officio. i. officij
sui executōne. et di
cit gar. q̄ et a bene
ficio est suspensus d̄
ap. pastoralis. vbi
de hoc.

Administratōe.
tpaliuz. de soluc. si
quorundam.

Denunciare. sū
ptum fuit ex canone
ij. q. vij. quap̄ op
ter. et aut. coll. ij. d̄
non alie. aut p̄mu.
s. i. qui incipit ico
nomum. cleric̄ et
go videns prelatus
in hoc delinquere
denunciare debet. q̄z
si non fecerit puniē
vt hic. et si iurasset
nō accusāē n̄lomin̄
denūciat. de iuriut.
quē admoduz. in fi.
et nō obstante pro
missione obediente
accusat. de accusa.
ex parte.

Sic grauata. ad

idē. s. g. li. d̄ elec. cupiētes. s. ceterū. et. c. si opromissari/

Triēnio. si referas tā ad dispensatōez plaz. **J**us in fi.
toz q̄ clericoz. **K**actenus. idē. fm̄ guil. et gar. si
post istā ostōem. ij. duos menses a t̄p̄e publicatōnis. in
aut. vt facte no. osti. in R̄. ica. in p̄n. t. q̄z v̄z puto nisi
p̄us hoc scuerint. ad hoc. s. e. li. de p̄ben. cum singula.

Cōpetentē. s. trinā. xliij. q. iij. de illicita. de sen. ex. sa

cro. n̄ facti necitas aliud suaderet. ij. d̄ sen. ex. ostitutōem.

Dimittant. tolle q̄z est. ij. excōis. r̄. in isto igit̄ casu

necessaria est monitio. sed in sequenti nō.

vel aduocatos ecclesiarū
seu bonoz ip̄az p̄petuo ā
ad t̄p̄s nō modicū statuē
do. Cōtract̄ aut̄ oēs etiā
iuramēti pene vel alteri
cuiuslibet firmitatis adie
ctōne vallatos q̄s de tali/
bus alienatōnibus sine hu
iusmodi licētia et cōsensu
otigerit celebrari r̄ q̄c q̄d
ex eis secutū fuerit decer
nimus adeo viribz oīnno
carē vt necius aliq̄d tri/
buat nec p̄scribēdi etiam
cām parēt. **E**t n̄lomin̄
p̄latos q̄ secus fecerit ip̄o
facto ab officio et admini
stratōne clericos etiā qui
sciētes oīra inhibitiōnem
predictaz aliq̄d esse p̄sum
ptum id superiori denun
ciare neglexerint a p̄cep
tōe b̄nificioz q̄ in ecclesia
obtinēt sic grauata triē
nio statuimus esse suspen
sos. **L**ayci vero qui p̄la
tos vel capitula eccliaruz
seu alias p̄sonas eccl̄asti
cas ad submissiones h̄mōi
faciēdas hactenus opule
rūt nisi post opetentē mo
nitōez remissa submissiōe
quā p̄ vim v̄l metū exege
rāt eccl̄ias r̄ bona eccl̄asti

Ex oīra t̄p̄ibz. nūquid debeat obſuari in oīra t̄p̄ibz li
cite factis annectit. vel pactū fuit appositū in oīra t̄p̄u

Lege. ut si lex illud seruet alias fiat q̄d exigit natu
ra oīra t̄p̄us. et sic contractus ex ouentōne legē accipiunt
ij. de re. iut. contractus. cum suis conco. r̄.

Secus. v̄surpado oīra naturā vel pactū appositum.

Restituendo. et
sic nō sufficit a gras
uaminibus abstine
re nisi v̄surpata res
situant. xliij. q. vij.
c. i. ij. de re. iut. pec
catum.

Icet nō ob
stantibus ex
pectatōmbz

beneficiorum p̄mu
tatio fieri pot̄. **N**o
ta q̄ qui expectat p̄
mam vacantem pri
mam consequi debz
fallit hic in casibz
quos dixi. s. de pre
ben. quia sepe. a de
cō. cel. p̄ben. si soli.

Dyocesi. non ex
cludit imo includit
cūtatem ad idem.
lxij. di. sanctor. s.
e. li. de tempore or
di. cū nullus. i. R̄. n̄.

De of. or. cum ep̄us.
ad hoc. ff. d̄ ser. ex
por. cui pacto. non
ob. de R̄. p. radol.

Phus. quia in R̄. p.
ad litteras loquiē
que sunt odiosa et i
cludatur etiā eccl̄ia
cathedralis. ad l. s.
s. sig. cum clerici n̄
ob. s. de preben. q̄
uis. i. ibi ē ambitō.

De rerū permutatōne.
Icet in tua dyo.
aliqui aucte ap.
b̄nificia p̄xio va
catura expectent illos t̄n
qui fm̄ formam iuris sua

duerēt acceptandā. nā plus afficitur p̄benda per istam
gratiā q̄ p̄ illā. vt dixi. s. de cō. cel. p̄ben. si soli. ad fi.
p̄. **J**uris. s. e. questū. **S**tellige vt minorā et maiorā bez
p̄. **B**̄nificia. h̄ large in
b̄nificia dignitates et p̄b. ec̄ op̄
b̄dat. i. q. iij. si q̄s d̄ator. s. de cō. cel. p̄b. c. ij. s. de R̄. sig.
tua. q̄z optie etiā p̄bat. ij. de re. iut. c. i. vbi dixi de hoc.

Collatōez. q̄d si nō spectat ad collatōez h̄ ad ofirma
tōez t̄m. itē q̄d si p̄tinēt ad collatōez sui et alteri⁹ vel sint
illa in diuersis dyocesis. In h̄is q̄ōmbz p̄mo videt̄
q̄ nō h̄eat locū l. s. de c̄. r̄. q̄z p̄mutatōnem non possumus

Aucte apostolis
ca. idēz puto et mul
to fortius si expectāt
autoritate reserua
tionis legatorum.
vel receptionis cas
pituli.

Proximo. idem
et multo fortius pu
to si expectatēt quā

to si expectatēt quā
to si expectatēt quā

to si expectatēt quā
to si expectatēt quā

to si expectatēt quā
to si expectatēt quā

negare quin vacent bñficia. debent ergo expectari pma
vacaturā de rigore et veritate iuris. h̄ bec eq̄tas scripta
vult q̄ nō debeant. Est ergo tenēda regula n̄ i ea pte q̄
viciata repitur. C. de ap. p̄cipimus. a sic nō vidē a l̄ra re
cedendū et nisi casus mutet̄ regula nō viciet̄. ad hoc faci
at. s. de p̄ben. cum in illis. vbi aliud est dicere ad collatis
onem. aliud ad con
firmatōem. ad idem
e. c. in fi. et. e. ti. c.
vl. vbi aliud est dis
cere ad collatōnem
tuam. aliud tuam et
alterius. Satis p̄
dici otrarium. et de
hoc dictū fuit quia
sic fuit q̄litū. vnde
p̄ illa verba potius
factū videt̄ narzari
q̄ iuris diuinitas po
m. in p̄ma igitur q̄o
ne impedietur expe/
ctans. sed ad hoc vt
teneat permutatio
erit necesse q̄ mter
ueniat illozum. ofen
sus qui h̄nt eligere ad b̄ de of. aīdia. ad b̄. in fi. In sc̄do
casu fiet in manibz vtriusq̄ libera resignatio v̄ q̄libz in
manibz sui ep̄i. vel alē alteri omittet q̄d meli⁹ videtur ad
hoc de sen. ex. cū illoz. nec video q̄re aliud in casibz istis
q̄ in exp̄. ellō. In sp̄ciamus q̄ solū an licite fiat p̄mutatō
et p̄ expectatōnes nō impediat̄. hoc dicat dēc. ad hoc
facit simis huius. c. a. **Libere.** vt simonia vitetur de
pact. cū p̄dez. **ne i termis.** p̄ dec. s. e. li. d. renū. e. ij. s.
Fraude po. cum p̄mutat̄ bñficiū q̄d sperabat̄ p̄xi
mo vacaturum p̄cludatur via expectanti.

Resignat. et si resignata offerant alijs q̄ p̄mutare vo
lentibus non valet collatio. vt in clemē. e. t. c. vno.
Rigori. sic. C. de iud. placuit. C. de fur. et h̄. cor. l. si
quis seruo. de b̄. s. de trāfac. c. vl. s. s. dixi. nā inspiciet
e. **Minie.** ist̄ facit p̄ eo q̄d pap̄ q̄ ml̄ depit expectā
ti q̄z alias n̄ resignasset. **hec dec.** de ex̄uagati. inno.
pat. fca fuit. iij. q̄ incipit. johānes frāgiapam
et forte nimis fuit decisa. Et sic pone casum. **Johes**
frangiapam habebat vxores noie saracenā. et ex ea filiū
et filiā impubes petru et philipā. in extremis positus
condidit testamentū. et filiam sibi heredem instituit i cer
ta pecunie q̄ntitate. filiū vero i ceteris bonis suis a vxo
ri vsufructū quozūdā bonozum suozum sub certo te
nore reliq̄t et adiecit vt si decederet filia sine liberis morere
tur filio. si filius sine liberis decederet moreret̄ filie. si autē
vterq̄ sine liberis decederet paupes heredes instituit. et
executores testamēto reliq̄t. **Mortu⁹ ē** johannes ip̄e te/
stator. demū mortu⁹ est petrus filius ad huc impubes. et
demū filia etiā impubes ip̄a. s. matre sup̄stite ostra quam
agebant executores. et ab illa dñā v̄ eius p̄curatore pe
tebant corā papa bona que fuerāt testatoris et filie. sub
quibus et bona filij op̄ rebendebāt. dicebat. p̄cu. dñe q̄
substitutio facta de filio ad filiā. et de filia ad paupes fu
erat fideicommissaria. vnde in substitutōe filie ad filiū de
bebat deducē terciā iure nat̄e debitā filio et q̄rtā trebel
liamicā. Item in substitutōe pauperum ad filiam p̄ rez
siduo nomie filie easdem terciā et quartā habebat. Pro
parte vero executoruz allegabatur q̄ substitutio erat di
recta et pupillaris cōueniebat talis substitutio personis
et ver̄. vnde nō hēbat locum q̄rtarum deductio. Itē q̄
pater in testamēto quod faciebat impuberi filio. matre

portione iure nat̄e debitā p̄uare poterat l̄z fili⁹ id suo te
stamento facere nō posset. Per has vitimas allegatōes
p̄nunciavit papa bona illa defert̄i paupibus absq̄ aliq̄
deductione terciē vel quarte partis. hoc dicit. vñ sic sum
ma. In fideicommissarijs substitutōibus locū habet q̄r
tarum deductio in directis. non. Et substitutōnes inter p̄
tari debemus dire
ctas dummodo con
ueniant verbis et p̄
sonis institutis.

**minie resignassent vllate
nus impediri. C. dñi. viij.
De testamē. a vlti. volū.**

S pater filium et
filiam habens im
puberes et vxorē
filiaz in re certa filium ve
ro in certis bonis suis vni
uersalem heredes instituit

Impuberes. s. fi
liam minorē. xij. an.
filium minorē. xij.
ff. de r. sig. pupil
lus. C. q̄n. tu. v̄ cu
esse de h̄jt. l. inde co
ram. et in st̄. q̄ mo
fi. tu. i. p̄a. licet quo
ad m̄imomū non in
spiciamus solum an
nos sed etatem qua
pubescere possit q̄d
dic. vt. s. de despō.
impu. puberes.

Vxorē. puberes intelligas matrē ip̄oz filioz alias
dubitatio non processisset. et hoc patet in fi.

Certa re. instituit q̄d est. q̄d h̄ nō fecisset egisset filia
de inofficioso. nūc aut nō posset agere nisi ad supplementū
si quid deesset portioni iure nat̄e debite. C. s. mo. test.
l. oimodo. et. l. se. et. l. q̄n. nouella. et. l. si q̄n. et de b̄. s.
e. raynūcius. in p̄n. Scire debes q̄ in certa re institutus
habet̄ loco legatarij ita q̄ creditoribus nō tenetur. C. de
b̄. insti. l. q̄tiens. et hoc cū est alius vniuersaliē institu
tus. si em̄ nullus alius institutus ē in totū succedit heres
ff. de h̄re. m̄st̄. l. i. s. si ex fūdo. et. l. si ita quis heres. Si
autem plures instituti sunt in certis rebus et nullus alius
vniuersaliē p̄ virilibus erūt h̄des n̄ in casu vbi duo sūt
instituti iuncti et alter diuisim. ff. de h̄re. insti. si alteri
us. et. l. se. sit. nūquid q̄ ad filiā sufficeret legasse fue
k. **Institu** rūt opimiones tacte. s. e. raynūcius i p̄n.
Et dicunt quidam q̄ tutius est q̄ necessaria sit institutio
in aut. vt cum de ap. d̄g. s. aliudq̄. et. s. hic autem coll.
vij. et. C. de mo. testa. aut. nō liceat dñtes. l. C. s. mo.
tel. l. oimmodo. et. l. cum queritur. et autē. nouissima. p̄
autē. illā posteriorem esse correctas. Alij ostra p̄p̄cās
l. et p̄ dec. raynūcius vbi nihil d̄. q̄ alterocha fuerit in
stituta. Azo distinguit. an testator voluerit solemniter tes
tari vt quia vocauit testes. vij. signacula et subscriptō
nes rogauit et tūc est necesse q̄ in aliq̄ instituat. ut i aut.
cū de ap. d̄g. aut nō solemnē h̄ nūcupatue. et tūc suffic
q̄cunq̄ relinq̄t titulo vt in antiq̄s. l. vñ dicūt alij q̄ si re/
linquat in testamento necesse est iure institutōnis relinq̄
si in codicillis. sufficit q̄cunq̄ relinquat titulo. a de hoc
no. C. de mo. testa. autē. nouissima. Alij dicūt q̄ fm cas
nonis sufficit q̄cunq̄ relinquat titulo. vt in dec. raynun
cus. secus fm. l. et hoc ibi tenet host. vt talis p̄miciosa
subtilitas euitetur. Alij distinguūt q̄ aut testator mter
filios tm̄ testatur. aut inter extraneos et filios simul in/
stitutos. in p̄mo casu sufficit quocunq̄ relinquat titulo vt
in antiq̄is. l. quia et inter ipsos imperfecta simplex et
plana voluntas sufficit dummodo de ipsa appareat. C. e.
ti. hac consultissima. s. ex imperfecto. et. C. fa. h̄z. l. si. et
aut. ibi signata. In secundo casu. s. cum extraneos institu
it nō sufficit q̄cunq̄ relinq̄t titulo nisi fiat institutio. et
sic intelligit̄ autē. cum de ap. Sed vt supra dixi p̄imum

pat. fca fuit. iij. q̄ incipit. johānes frāgiapam
et forte nimis fuit decisa. Et sic pone casum. **Johes**
frangiapam habebat vxores noie saracenā. et ex ea filiū
et filiā impubes petru et philipā. in extremis positus
condidit testamentū. et filiam sibi heredem instituit i cer
ta pecunie q̄ntitate. filiū vero i ceteris bonis suis a vxo
ri vsufructū quozūdā bonozum suozum sub certo te
nore reliq̄t et adiecit vt si decederet filia sine liberis morere
tur filio. si filius sine liberis decederet moreret̄ filie. si autē
vterq̄ sine liberis decederet paupes heredes instituit. et
executores testamēto reliq̄t. **Mortu⁹ ē** johannes ip̄e te/
stator. demū mortu⁹ est petrus filius ad huc impubes. et
demū filia etiā impubes ip̄a. s. matre sup̄stite ostra quam
agebant executores. et ab illa dñā v̄ eius p̄curatore pe
tebant corā papa bona que fuerāt testatoris et filie. sub
quibus et bona filij op̄ rebendebāt. dicebat. p̄cu. dñe q̄
substitutio facta de filio ad filiā. et de filia ad paupes fu
erat fideicommissaria. vnde in substitutōe filie ad filiū de
bebat deducē terciā iure nat̄e debitā filio et q̄rtā trebel
liamicā. Item in substitutōe pauperum ad filiam p̄ rez
siduo nomie filie easdem terciā et quartā habebat. Pro
parte vero executoruz allegabatur q̄ substitutio erat di
recta et pupillaris cōueniebat talis substitutio personis
et ver̄. vnde nō hēbat locum q̄rtarum deductio. Itē q̄
pater in testamēto quod faciebat impuberi filio. matre